

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІКИ ДОБРА І. А. ЗЯЗЮНА

А Розглядається педагогіка добра академіка Івана Зязюна, яка стала змістом його життя, глибоким переконанням ученого в тому, що в педагогічній дії є два рівнозначні суб'єкти Людина і Людина, які мають створювати один одному відчуття спокою, рівноваги, благополуччя, щастя. Педагогічна майстерність спрямована на розвиток гуманізму вчителя і є на межі людської культури, а культура людини знаходиться на межі гуманізму. Культура і гуманізм, які є основою педагогічної майстерності, висвітлюють красу педагогічної технології та неповторність особистості вчителя в реальному освітньому процесі.

Ключові слова: педагогічна майстерність; педагогіка добра; І. А. Зязюн; гуманізм; моральні переконання; педагогічний талант

Актуальність дослідження. Педагогіка добра І. Зязюна включає такі напрями: створення системи педагогічної освіти, що задовольняла б потреби суспільства у педагогах різних спеціальностей і кваліфікаційних рівнів, здатних виконувати основну соціальну функцію формування цілісної, всебічно розвиненої особистості, відданої інтересам української держави; глибоке реформування змісту, форм, методів підготовки педагогічних працівників усіх ланок освітньої галузі; забезпечення неперервної освіти педагогічних працівників, підвищення їхнього професійного, освітнього і загальнокультурного рівнів; вироблення стандартів педагогічної освіти, системи оцінок професійної компетентності педагогічних працівників; створення цілісної системи неперервної післядипломної освіти педагогів із урахуванням вітчизняного досвіду тенденцій розвитку світових освітніх систем; підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток учня як особистості та найвищої цінності суспільства.

За І. Зязюном, добро-дія учителя реалізується під впливом морального мотиву, тобто безкорисливого бажання допомогти учневі у його становленні й зростанні. Водночас засоби, обрані для реалізації моральної мети, не повинні наголошувати або піддавати сумніву моральний вчинок. Він керувався правилом, що педагог повинен навчати і виховувати інших «своєю Поведінкою, своїм Статусом, своїм Знанням, своєю Людяністю, своєю Свободою, своєю Любов'ю, своїм і Щастям, своїм Талантом». Своє професійне і громадянське кредо він сформулював чітко і переконливо: «Я прошу у Бога одного – часу для Добра Людям» [5].

Аналіз сучасних педагогічних досліджень. Сучасні педагогічні дослідження спираються на класичні твори вітчизняної педагогічної думки І. Зязюна: «Педагогічна майстерність»; «Краса педагогічної дії»; «Філософія педагогічної дії»; «Педагогіка добра»; «Українська та зарубіжна культура»; «Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз» тощо. Предметом його досліджень стали праці таких видатних особистостей освіти, навчання і виховання як Я. Коменський, Р. Декарт, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Гоголь, Ф. Достоевський, В. Бехтерев, З. Фрейд, В. Короленко, Дж. Морено, А. Луначарський, А. Макаренко, Д. Узнадзе, В. Сухомлинський, Т. Новацький, О. Захаренко та ін.

Пошук у сфері людського духу і моралі універсальних способів культурного оновлення вчений розробляє і викладає у таких працях: «Філософські засади освіти: освітні і виховні парадигми, освітні технології, діалектика педагогічної дії»; «Філософія поступу і прогнозу освітньої системи»; «Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти»; «Філософія, освітні стратегії і якість національної освіти». На особливу увагу заслуговують положення, які І. Зязюн обґрунтовує на концептуальному рівні: «Концептуальні засади теорії освіти в Україні»; «Концепція гуманізму в становленні та розвитку професійної освіти»; «Національна державна комплексна програма естетичного виховання» тощо [11].

Мета дослідження – розкрити зміст педагогіки добра Івана Андрійовича Зязюна.

Викладення основного матеріалу. Добро – категорія етики, якою позитивно оцінюють певну поведінку, явища чи події. Добро – благо, моральне, правильне, стверджувальне, позитивний початок, корисне. Бажання добра, яке б зробило людину щасливою, не є чисто гіпотетичним бажанням, це вроджена основа в самій людській природі, а природа є постійною і стабільною, знаходиться в усіх людях, в усіх місцях, в усіх часах. І. Зязюн розкриває знання наук як добро. Навіть, коли знання правильне і безпомилкове, добро знання залишається лише добром інтелекту. Знання як відображення дійсності, зміст яких (добутий людиною) не залежить від людини, називають об'єктивними. Для визначення таких знань користуються поняттям «істина». Істиною називають відповідність уявлень, висловлювань об'єктивній дійсності. Істина – це знання, що відповідає дійсності і має підтвердження цієї відповідності. Саме наука, орієнтуючись на відкриття об'єктивних (незалежних від уявлень) властивостей дійсності, ставить за мету досягнення істини [9].

Здатність людини свідомо спрямовувати свою діяльність спочатку реалізується через створення в уяві двох образів світу: об'єктивно існуючого (недосконалого) і бажаного (омріяного). Перший не збігається з уявленнями про ідеали добра, краси, істини. Другий відповідає цим ідеалам. Тотожність між ними здійснюється через поняття «правда». Правда – поняття, яким визначається відношення об'єктивної дійсності до людських ідеалів буття [2].

Добро є пов'язаним з волею людини і залежить від якості волі людини. Така інтерпретація представляє зовнішнє добро непостійним і мінливим у залежності від того чи іншого хотіння людини. Добро – це досконалість. У цю категорію входить і моральне добро людини, її моральна досконалість згідно з універсальною природою. Людина розуміє цю природню правду, що необхідно чинити добро і уникати зла [6].

За І. Зязюном, навчання має бути організоване таким чином, щоб воно формувало в учнів моральні переконання. Формування правильних моральних переконань допомагає засвоїти ідеали людської моралі, які сприяють розвитку і становленню особистості. Вчитель повинен в однаковому ступені впливати на душу і інтелект учня. На думку Івана Андрійовича, лише гармонійно розвиваючи перше і друге, можна досягти найвищої й найблагороднішої педагогіки добра, яка має такі педагогічні основи [8]:

- основне педагогічне кредо: твоє щастя у твоїх руках;
- найважливіший з психолого-педагогічних законів: чим більше почуттєвості одержує дитина в перші шкільні роки, тим необхіднішою буде потреба у самоствердженні її життєвою радістю і любов'ю від процесу навчання, від спілкування з учителем, з учнями у школі;
- найважливіша освітня закономірність: життєві досягнення учнів зумовлюватимуться напруженою працею саморозвитку власних здібностей упродовж усього життя. Особистісна ініціатива та її самореалізація – рушійний чинник життєвого поступу Людини;
- учитель – основоположна сила соціального відтворення, економічного, політичного. Без нього унеможлиблюється соціальний поступ, будь-які досягнення держави і народу. Він є безпосередньо продуктивною силою. Так виявляє себе педагогічний талант;
- учитель має бути вчителем протягом усього життя;
- Молодість естетичними позитивними почуттями швидко катарсизує душу від негативізмів і врівноважує її із середовищем.
- безталанних педагогів немає. Не подобається педагог за певними якостями – вчись у нього не повторювати його помилки. Працюй постійно над собою – це чи найважливіша ознака таланту, а отже, педагогічних досягнень. Посередній викладач чи нижче від посереднього рівня завжди недопрацьовує і через це не досягає вершин майстерності, а отже, і впливу на психологію суб'єктів навчання;
- догматика навчання знаннєвого цілеспрямування обмежує свободу людини, не дає їй можливості самореалізуватися творчо, індивідуально, неповторно, ненав'язливо, суб'єктивно;
- навчити своєю Поведінкою, своїм Статусом, своїми Знаннями, своєю Людяністю, своєю Свободою, своєю Любов'ю, своїм Щастям, своїм Талантом.

Педагогіка добра – це справжня гармонія взаємин учителя і учня в єдиному пориванні цілеспрямованих до пізнання істини [12].

Освіту, І. Зязюном розглядає, і як педагогічне явище, і як одну із найважливіших підсистем суспільства. Як історично-

ко-культурний феномен, як сутнісна характеристика етносу, освіта є процесом й умовою розвитку духовних начал народу і кожного індивіда. Будучи, як правило, національною за змістом, її метою є виховання людини як суб'єкта культурно-історичного процесу, який відображає в собі історичний розум, культуру людства і відчуває свою відповідальність перед майбутнім, яке залежить від його поведінки сьогодні [9].

Учений обґрунтовує думку, згідно з якою самореалізація в освітній системі має чіткі психологічно зорієнтовані методичні моделі, що ґрунтуються на розробках зарубіжних і вітчизняних дослідників.

Вільна модель. Учень за допомогою вчителя сам визначає інтенсивність і пролонгованість у часі навчальних занять, вільно планує час, самостійно обирає засоби учіння.

Особистісна модель. Психологічна мета – дати загальний розвиток учням, у тому числі пізнавальний, емоційно-вольовий, моральний і естетичний. Учіння відбувається на високому рівні складності, проте, при цьому створюються умови для формування на уроці атмосфери довірливості, варіативності освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей до навчання.

Розвивальна модель. Націлена на перебудову навчальної діяльності учня для забезпечення теоретичного мислення, рефлексії, самостійності у вирішенні різних навчальних завдань.

Активізуюча модель. Спрямована на підвищення рівня пізнавальної активності учнів за рахунок включення в освітній процес проблемних ситуацій, опори на пізнавальні потреби та естетичні почуття.

Формувальна модель. Вплив на розумовий розвиток учня означає здійснення цілеспрямованого управління процесом засвоєння знань і вмінь.

Інноваційні процеси, що відбуваються в освіті, наголошують І. Зязюном, потребують інтелектуальної, емоційної і вольової взаємодії. Розвиток і узгодженість цих компонентів значною мірою визначають ефективність освітніх процесів. Важливо також, щоб ураховувалися інтелектуальна компетентність, ініціатива, творчість, саморегуляція, унікальність розумового розвитку суб'єктів освітнього процесу.

Досліджуючи сутність і зміст освітніх технологій, І. Зязюном зазначає, що вони «беруть на себе» загальну стратегію розвитку єдиного державного освітнього простору. До основних їхніх функцій учений відносить прогностичну, проективну, оскільки технології безпосередньо пов'язані з плануванням безпосередніх цілей і результатів, основних етапів, способів і організаційних форм освітнього і виховного процесів, спрямованих на підготовку висококваліфікованих кадрів. Оскільки технологічний процес, на думку вченого, завжди передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів і умов і з цього погляду є мистецтвом, то він органічно пов'язаний із педагогічною майстерністю [4].

За І. Зязюном, педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексив-

ній основі. Він підкреслює, що майстерність – це найвищий вияв активності особистості вчителя в професійній діяльності, активності, що базується на гуманізмі і розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання. Педагогічна майстерність – це вияв педагогом свого «Я» у професії, це самореалізація вчителя у педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня. Вона знаходить свій вияв у педагогічній техніці вчителя, його мовленні, мистецькій дії, організації педагогічної взаємодії тощо. Значне місце у системі педагогічної майстерності посідає діалоговий характер спілкування вчителя з учнями [13].

У 80-х роках ХХ століття у межах комплексної цільової програми «Вчитель», започаткованої у Полтавському державному педагогічному інституті ректором І. А. Зязюном, сформувалися інноваційні науково-практичні засади особистісно зорієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя, було розроблено програму розвитку педагогічної майстерності фахівця. Відтоді і стартувало вивчення базової дисципліни «Основи педагогічної майстерності». Автор теорії педагогічної майстерності, майстер педагогічної дії І. Зязюн, започаткувавши означений курс, забезпечив підготовку висококваліфікованих фахівців нової генерації, чим випередив історичний розвиток освіти України. Заснування оригінального концептуального підходу до навчання майбутніх учителів основам педагогічної майстерності, запровадження однойменного курсу, створення його навчально-методичного забезпечення та новаторські ідеї розробників знайшли широкий відгук в освітянському середовищі, сприяли активізації наукових досліджень різноманітних аспектів високопродуктивної праці педагога – творчості, культури, компетентності, професіоналізму тощо та створенню мережі аналогічних кафедр, центрів, лабораторій, результати діяльності яких знайшли відображення у численних публікаціях, захищених дисертаціях, матеріалах науково-методичних форумів і конференцій, заклавши фундаментальне підґрунтя розбудови багатьох нових перспективних векторів теорії і методики професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів і створення їхнього педагогічного забезпечення – підручників, посібників, методичних розробок. Отже, унікальний за своїм людино-, дитино- і професійноцентрованим змістом, особистісно зорієнтованими технологіями опанування студентами курс основ педагогічної майстерності, за нашим глибоким переконанням, є центральним, системотвірним чинником у сучасному змісті підготовки вчителя в педагогічному університеті, особливо в Полтавському, який визнаний опорним закладом освіти для кафедр такого типу всієї України.

Курс «Основи педагогічної майстерності» відповідає таким положенням Концепції нової української школи: спрямований на реалізацію головного положення Концепції – підготовку вчителя, вмотивованого до ефективної педагогічної діяльності та конкурентоспроможного на ринку освітніх послуг. Курс компенсує такі зазначені у Концепції

негативні тенденції, як зниження соціального престижу професії вчителя, слабка фахова підготовка абітурієнтів тощо; зміст курсу фокусується на розробленні, обґрунтуванні та втіленні моделі професійної підготовки вчителя Нової української школи на засадах партнерства, оскільки передбачає особистісно зорієнтовані форми роботи на заняттях, формування емпатії, рефлексії, почуття «ми»; особистісно зорієнтований і компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, сприяння усвідомленню нової ролі вчителя, що запроваджується на заняттях з курсу, дають можливість відчути себе у професії як коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

У межах дисципліни формуються такі програмні компетентності: усвідомлення призначення вчителя в розвитку суспільства і його місії у становленні особистості школяра; усвідомлення основних характеристик педагогічної майстерності, здатність здійснювати аналіз майстерності вчителя; знання основних видів словесного сугестивного впливу, їхньої ролі у педагогічній взаємодії; володіння прийомами діалогізації педагогічного монологу; знання прийомів організації взаємодії на завершальному етапі уроку і вміння логічно й емоційно виправдано завершити взаємодію на уроці; моделювання педагогічних ситуацій, різні форми мікророзкладання створюють квазіпрофесійне освітнє середовище, яке формує внутрішню мотивацію, потребу в удосконаленні знань і вмінь, особистісно-професійному розвитку і стимулює студентів презентувати власні досягнення; дисципліна спрямована на неперервний професійний розвиток, що передбачає лонгитюдний процес навчання та удосконалення професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Головними труднощами викладання курсу «Основи педагогічної майстерності» є: обмеженість обсягу годин на аудиторну роботу, необхідну для формування практичних компетентностей майбутнього вчителя; велика наповнюваність академічних груп не дозволяє індивідуалізувати роботу зі студентами, що зумовлює необхідність заміни практичних занять на лабораторні і відповідний поділ груп на підгрупи.

Порівняльний аналіз програми курсу «Основи педагогічної майстерності» з програмами інших психолого-педагогічних дисциплін засвідчує: курс педагогічної майстерності має оригінальний предмет, виконує специфічні завдання та формує унікальні професійні компетентності, характер яких відповідає головним вимогам Концепції нової української школи; структура, тематичне наповнення та зміст курсу «Основи педагогічної майстерності» не дублює матеріалів курсів «Педагогіка», «Психологія» та інших дисциплін; за своєю практичною спрямованістю, особистісно- і студентоцентричною сутністю курс «Основи педагогічної майстерності» виконує інтегруючу функцію щодо інших дисциплін психолого-педагогічного циклу, забезпечуючи цілісність і неперервність підготовки майбутнього вчителя Нової української школи [1].

Мета навчальної дисципліни: усвідомлення сутності педагогічної майстерності й стимулювання потреби професійного саморозвитку майбутнього вчителя в її досягненні. Завданнями навчальної дисципліни є: навчитися розпізнавати, розуміти і правильно оцінювати найсуттєвіші характеристики педагогічної діяльності в контексті вимог концепції Нової української школи; вміти орієнтуватися у критеріях, які розкривають рівень майстерності вчителя; освоїти шляхи організації педагогічної взаємодії на засадах гуманності, толерантності, полісуб'єктності, ненасилля, що стало провідною ідеєю освітньої ідеології педагогіки XXI століття; аналізувати педагогічні ситуації, спираючись на теоретичні засади професійної педагогічної взаємодії; професійно грамотно конструювати і реалізувати педагогічну взаємодію (під час розповіді, бесіди, фрагменту уроку), обираючи доцільні засоби для її ефективності; орієнтуватися у системі вправ для професійного зростання; володіти технікою управління своїм психічним станом і прийомами налагодження контакту у педагогічній взаємодії; усвідомити необхідність об'єктивного самоаналізу, самоконтролю, самовиховання, постійної праці над своєю професійною майстерністю вже в процесі навчання в університеті.

Отже, у межах дисципліни формуються такі програмні компетентності:

– *загальні:* вміння гідної самопрезентації, здатність управляти своїм зовнішнім виглядом, доцільно використовуючи невербальні засоби у спілкуванні; володіння системою вправ для вдосконалення техніки мовлення; розуміння сутності професійного педагогічного спілкування як діалогу і вміння реалізувати критерії діалогічної взаємодії; усвідомлення сутності психолого-педагогічних вимог до переконування; усвідомлення сутності і професійних особливостей уваги та уяви вчителя, шляхів їхнього розвитку;

– *фахові:* усвідомлення призначення вчителя в розвитку суспільства і місії в становленні особистості школяра; засвоєння основних характеристик педагогічної майстерності, здатність здійснювати аналіз майстерності вчителя; знання основних видів словесного сугестивного впливу, їхньої ролі у педагогічній взаємодії; оволодіння прийомами діалогізації педагогічного монологу; опанування прийомів організації взаємодії на завершальному етапі уроку і вміння логічно й емоційно виправдано завершити взаємодію на уроці.

Результатами вивчення дисципліни є здатність: описувати структуру й визначати сутність компонентів педагогічної майстерності (гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка); аналізувати й усвідомлювати призначення вчителя в розвитку суспільства і його місію у становленні особистості школяра; демонструвати вміння гідної самопрезентації, доцільно використовуючи комплекс засобів зовнішньої виразності у спілкуванні; застосувати засоби виразності мовлення, створювати образні бачення в педагогічній розповіді; демонструвати вміння долати бар'єри у спілкуванні, забезпечувати єдність співрозмовників, знаходячи

спільне поле інтересів, формуючи почуття «ми»; аргументувати доцільність використання різних стилів, моделей, позицій у спілкуванні; розробляти творчий задум уроку, продемонструвати володіння технікою взаємодії на початковому етапі уроку, прийомами діалогізації педагогічного монологу, активного слухання, етичного захисту у спілкуванні, володіння технікою «Я – висловлювання»; аналізувати й застосовувати педагогічний потенціал навчального матеріалу з позиції потреб та інтересів учнів, забезпечуючи стимулювання їхньої пізнавальної активності. Навчальна дисципліна є обов'язковою. Кількість кредитів ЄКТС – 3. Загальна кількість годин – 90. Кількість змістових модулів – 2: «Майстерність управління собою в педагогічній взаємодії»; «Майстерність педагогічної взаємодії».

На даний час програма навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» розроблена для підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавр за різними спеціальностями напряму підготовки 014 «Середня освіта».

I. Зязюн акцентує, що для вчителя доцільно включити наступні групи знань і вмінь: *спеціально-теоретичні* – знання про методи і наукові принципи наукового пізнання у галузі – детермінізм, причинність, системність, історизм; уміння конкретизувати теоретичні ідеї, вміння доводити правильність чи хибність наукових теорій, урахування необхідності плюралізму думок; *спеціально-методичні* – вміння виділяти наукову проблему і бачити у ній суперечності; вміння формулювати завдання дослідження і розробляти план пошуку, висувати гіпотезу; знання методики організації роботи з учнями; *спеціально-технологічні* – вміння використовувати інформацію з методології знань в освітньому процесі, конструювати ідеальні й матеріальні моделі і користуватися ними, застосовувати відповідні методи наукового дослідження в освітньому процесі, в ході педагогічної практики.

Таким чином, педагогічне мислення і педагогічна дія, спрямовані на розвиток особистості, набувають вартості тоді, вважає I. Зязюн, коли вони у своїй основі є гуманістичними. Отже, необхідна побудова цілісного процесу набування знань, адекватних життю, побудова органічного комплексу гуманітарно-соціально-історичних, природничонаукових і художніх дисциплін, об'єднаних єдністю гуманістичних смислів і духовно-моральних цілей [11].

Висновки. Освіта – культуровідповідна система, що відображає, такі фундаментальні властивості культури, як єдність у її багатогранності як універсуму, культури як цілісності [3].

Педагогічна майстерність спрямована на розвиток гуманізму вчителя і є на межі людської культури, а культура людини знаходиться на межі гуманізму. Культура і гуманізм, які є основою педагогічної майстерності висвітлюють красу, неповторність особистості вчителя в реальному освітньому процесі.

Шукаючи істину, I. Зязюн розглядає проблему педагогіки добра в її духовному, морально-естетичному вимірах. Цю ідею він обґрунтовує на засадах діалектичного розвитку,

взаємозв'язку людини з усім навколишнім світом, своїм власним «Я», своїм призначенням.

Відданість освіті – ознака таланта Івана Андрійовича Зязюна. Кожній людині притаманне об'єднуюче вихідне начало – людська спільнота, у якій людина формується, розвивається, досягає вершин творчої зрілості. І. Зязюн дотримувався духовного заповіту А. Макаренка: «У людини має бути єдина професія – вона повинна бути великою і справжньою людиною». Я прошу у Бога одного – часу для Добра Людям... Я робив і продовжую робити Добро – моє основне і єдине багатство на цій грішній і жорсткій Землі [5].

Список використаних джерел

- Гриньова М. В., Пивовар Н. М. Сучасний стан розвитку навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності». Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: матеріали IV Міжн. наук.-практ. конфер. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. С. 221–225.
- Зязюн І. А. Безсвідоме і творча інтуїція. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*: укр.-польськ. журнал за ред. І. Зязюна, Т. Левовицького, Н. Нічкало, І. Вільш. Чехонстова – Київ: Вид-во Вищої Педагогічної Школи у Чехонстові, 2003. Вип. 4. С. 121–135.
- Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 11–24.
- Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*: наук.-метод. журнал. 2001. №1. С. 73–85.
- Зязюн І. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
- Зязюн І. А. Естетичний досвід особи: формування і сфери вияву. Київ: Вища школа, 1976. 174 с.
- Зязюн І. А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей*: зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О. П. Рудницької / [за заг. ред. О. М. Отич]. Чернівці: Зелена Буковина, 2010. С. 17–23.
- Зязюн І. А. Людина в контексті гуманітарної філософії. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*: укр.-польськ. журнал за ред. І. Зязюна, Т. Левовицького, Н. Нічкало, І. Вільш. Чехонстова – Київ: Вид-во Вищої Педагогічної школи у Чехонстові, 1999. Вип. № 1. С. 323–333.
- Зязюн І. А. Освітні парадигми в контексті філософських ідей. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*: укр.-польськ. журнал за ред. І. Зязюна, Т. Левовицького, Н. Нічкало, І. Вільш. Чехонстова – Київ: Вид-во Вищої Педагогічної школи у Чехонстові, 2003. Вип. № 5. С. 213–226.
- Зязюн І. А. Роль підсвідомості у розвитку особистості. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*: укр.-польськ. журнал. За ред. І. Зязюна, Т. Левовицького, Н. Нічкало, І. Вільш. Київ – Чехонстова: Вид-во ЗАТ «Віпол» ДК № 15, 2000. Вип. 2. С. 183–215.
- Концепція гуманізму в становленні та розвитку професійної освіти. Матеріали Міжн. наук.-практ. конференції 1–2 жовтня 1997 р. / І. А. Зязюн (ред.); Ін-т пед. і психолог. Професійної освіти. О.: Істро-Принт, 1998. 212 с.
- Лещенко М. П. Ідеали педагогіки добра в життєвих реаліях Івана Зязюна. *Рідна школа*. 2001. №8. С. 49–51.
- Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
- Сухолинський В. О. Будьте доброзичливими. *Сто порад учителям*. Вибр. твори у 5-ти т. Т. 2. Київ: Рад. школа, 1976. 670 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 13.10.2018

Гриньова М. В. Педагогическое мастерство учителя как основа педагогики добра А. И. Зязюна.

Рассматривается педагогика добра академика Ивана Зязюна, которая стала смыслом его жизни, глубоким убеждением учёного в том, что в педагогическом воздействии есть два равнозначных субъекта Человек и Человек, которые должны создавать друг другу ощущение покоя, равновесия, благополучия, счастья. Педагогическое мастерство направлено на развитие гуманизма учителя и находится на грани человеческой культуры, а культура человека находится на грани гуманизма. Культура и гуманизм, которые являются основой педагогического мастерства, освещают красоту педагогической технологии и неповторимость личности учителя в реальном образовательном процессе.

Ключевые слова: педагогическое мастерство; педагогика добра; И. А. Зязюн; гуманизм; нравственные убеждения; педагогический талант

Grynova Maryna. Pedagogical Teacher's Mastery as the Basis of I. A. Ziaziun Pedagogy of Good.

The paper is about pedagogy of the good of academician Ivan Ziaziun, which became the essence of his life. Scientist believed that there are two equivalent entities in the pedagogical action: Person and Person, those should create a sense of calm, balance, well-being happiness for one another. Pedagogical mastery is directed at the development of the teacher's humanism and is on the verge of human culture, and human culture is on the edge of humanism. Culture and humanism, which are the basis of pedagogical mastery, show the beauty of pedagogical technology and the uniqueness of a teacher's personality in a real educational process.

Key words: pedagogical skill; pedagogy of good; I. A. Ziaziun; humanism; moral values; pedagogical talent